

Posudek diplomové práce

Iva Lokvencová

Obraz Jana Křtitele v Matoušově evangeliu

Diplomová práce Ivy Lokvencové byla předložena na katedře Nového zákona v oboru Evangelická teologie v srpnu 2016.

Práce má všechny požadované náležitosti. Formální úprava v hlavních bodech odpovídá požadavkům, jež jsou na písemné kvalifikační práce kladeny.

Práce má 86 stran (po odečtení stránek s titulem, deklarací, obsahem, bibliografií a obrazovou přílohou: 76) a 202 poznámek pod čarou. Četbu textu poněkud ztěžují drobné formální nedostatky v bibliografických údajích – nedostatky zcela zbytečné vzhledem k faktu, že ETF zveřejnila přehledné a jednoduché instrukce v této věci.¹

Do poznámek pod čarou nepatří detailní bibliografické údaje, a to ani při první zmínce; čtenář je očekává pouze v závěrečné bibliografii. Údaj ISBN je zbytečný i v závěrečné bibliografii. – Odkazy na internetový zdroj sice správně obsahují dataci a webovou adresu, avšak chybí v nich názvy, a to jak v poznámkách pod čarou, tak i v závěrečné bibliografii. Příklad (37): přednáška Pavla Hödla zveřejněná na internetu nese název "Křest dospělých – katechumenát rozvržený do stupňů. Část 1/3: Křestní obřad v Bibli, u církevních otců a redakce současného obřadu". Tento název zdroje (byť i jen zkrácený v poznámce pod čarou, např. "HÖDL, *Křestní obřad* [online]) by pro čtenáře byl daleko přínosnější nežli změt písmen a čísel "http..." – taková patří až do závěrečné bibliografie.

Jiný příklad (11 a passim) – často citovaný zdroj "ALLISON, Dale C. a W. D. DAVIS. *A critical and exegetical commentary on the Gospel according to Saint Matthew*" bylo záhodno zkrátit na prosté "ALLISON – DAVIS, *Matthew*". Mechanickým kopírováním nadbytečných informací prostor v poznámkách pod čarou nabobtnal na úkor českých lesů, a zejména na úkor jiných informací, včetně autorčiných vlastních, leckdy užitečných postřehů, jež přečasto žel zůstaly nerozvedeny ve formě smutné trojtečky...

Práce obsahuje rozbor dvou matoušovských pasáží o Janu Křtiteli (Mt 3,1–12; 11,1–19). Rozbor vždy začíná pojednáním o "literárním pozadí" (míní se hlavně zasazení perikopy do kontextu Mt evangelia). Oddíl "Role" je věnován aktérům perikopy tak, jak postupně přicházejí na řadu. V oddílu "Struktura" se čtenáři pomocí různých sofistikovaných grafických nástrojů (rozmanitých šipek, vlnovek a podtrhávek, žel nevysvětlených) nabízí řada postřehů o tom, jak je perikopa sestavena a vnitřně organizována.

Těžištěm práce je "exegeze" po verších. Jak autorka vysvětluje v metodickém úvodu (8–9), uvádí vždy nejprve řecký text (Nestle-Aland, 27. vydání), dále pak vlastní český překlad. Poté se obrací k "dřívějším textům" (čímž patrně míní synoptické paralely) a na otázku, zda jejich "odchytky" mají "hlubší dopad na výklad textu". Zde autorka čerpá z poznámek překladatelů a editorů "v různých starověkých i současných biblických překladech" (seznam zkratk: 85), nejednou se však chvályhodně zabývá i různocněními podle kritického aparátu. Poznámky ke každému verši ústí v autorčin vlastní výklad.

¹ *Manuál k formálním náležitostem akademických písemných prací* [online]. Praha: UK-ETF, 2010 (cit. 8.9.2016). URL: <http://web.etf.cuni.cz/ETF-139-version1-ManualPisPrETF04.pdf>.

Poznámka k řeckým, hebrejským a zvláštním znakům: Užití alfabety odpovídá standardním požadavkům na diplomovou práci, drobné typografické nedostatky nejsou při četbě závažnou překážkou (patrně "nejhorším" lapsem je zkomolená transkripce výrazu *gennémata echidnón* na str. 25, pozn. 51). – Autorka by mohla ve vlastním zájmu sjednotit užívání hebrejských písmen, tj. buď užívat všude kvadrátní písmo, nebo všude transkripci (což by vzhledem k tématu práce bylo dostatečné), žádnou závažnou chybu však recenzent neodhalil. – Značky kodexů a dalších pramenů různě jsou uvedeny vzorně.

Na "shrnutí" exegeze obou oddílů (43–45; 74–75) organicky navazuje celkové "shrnutí" práce (76–77). V "závěru" (78) se autorka ohlíží za vlastní práci a vysvětluje, proč se rozhodla pouze pro uvedené dvě matoušovské pasáže. "Seznam literatury" (79–81) obsahuje 24 tištěných a 9 internetových zdrojů. Přínosem práce je také rejstřík biblických míst (82–84).

Poznámka k vyjadřování: Značné množství pravopisných a syntaktických hrubek (prakticky na každé stránce; nejčastější jsou záměny i/y a vynechávání čárky za vloženou větou) svědčí o tom, že práce byla psána ve chvatu a neprošla důkladnou jazykovou kontrolou. Dále je na mnoha místech patrný vliv anglických předloh, s nimiž autorka intenzivně pracovala, takže její vlastní vyjadřování nasáklo anglickou syntaxí. Příklad: "ve třetí části ... zaznívá jakési shrnutí, totiž opovržení a kritika směřované na současnou Janovu a Ježíšovu generaci za nepřijetí zvěsti, která se jim skrze oba dostala." (46).

Volba tématu

Autorka původně plánovala zpracovat všechna matoušovská místa spojená s postavou Jana Křtitele, avšak došla k názoru, že "to není zcela reálné" (78) (míněno patrně vzhledem k formátu diplomové práce), s čímž lze souhlasit, ale potom se nabízí otázka, jak je možné, že se v práci přece jen našel prostor pro exkurz o mimokřesťanských zmínkách o Janu Křtiteli (59–61). Na jiném místě autorka říká, že ostatní matoušovské pasáže o Janu Křtiteli jsou jen "letmé narážky" (8), s čímž už rozhodně souhlasit nelze: vynechaná perikopa o tom, jak se Jan Křtitel zdráhal pokřtít Ježíše (Mt 3,13–17), přece do "obrazu Jana Křtitele" nesporně patří. – Nicméně autorka měla dobrou vůli i tyto pasáže přiřadit do svého výkladu; např. ve formě exkurzu o konfliktu Jana Křtitele s Herodem (58–59).

Překlad po verších

Je třeba uvítat, že práce obsahuje doslovné řecké znění všech probíraných veršů a významná různocnění. Co se týče vlastního překladu, autorka korektně, i když trochu nenápadně (až 85) uvádí, že v práci užívá ČEP "vyjma vlastního překladu". Na dalším místě, tj. při překladu prvního verše (16; lépe by bylo uvést tuto i předchozí informaci společně, a to v metodickém úvodu) uvádí přehled srovnávaných překladů, kterými se při vlastním překladání jistě také nechala ovlivnit. Jsou to:

- tři překlady české (moderní B21, kralický BKR, ekumenický ČEP);
- jeden slovenský (ekumenický SEP);
- jeden latinský (Vulgáta);
- a (v překvapivém množství) pět anglických (archaický King James Version, aktualizovaný New King James, americký standard NAU 1995, New Jerusalem Bible NJB, New Revised Standard NRS).

Celkem tedy devět, s řeckým textem vč. aparátu deset textů, jejichž podrobné sledování a porovnávání v průběhu všech (31) řeckých veršů muselo autorce zabrat nemálo času a energie. V tom je třeba spatřovat hlavní přínos práce, jenž v recenzentových očích částečně vyváží řadu nedostatků zmíněných v tomto posudku.

Ze sledovaných vzorků je patrné, že autorka usilovala o doslovnost (například u přechodníků), žel nejednou zbytečně. Příklad (42): Šroubovaný překlad začátku verše Mt 3,12 "Jehož lopata je v jeho ruce..." (*hú to ptyon en té cheiri autú...*). Užití kurzivy zřejmě (ale mělo to být zřetelně ohlášeno v metodickém úvodu) má signalizovat překladatelský doplněk (tedy jako v ČEPu); ovšem v případě vynechaného tvaru slovesa "být" je to zpravidla banalita, kterou nebylo třeba zohledňovat. Věcně i gramaticky je zcela dostatečným ekvivalentem (kurzivně neupravené) znění ČEP "Lopata je v jeho ruce..." nebo i "V ruce má lopatu..."

Poznámka o esejcích a k citování z druhé ruky

Názor Josepha Flavia na eseje (str. 30–31) je citován z druhé ruky, tj. z publikace C. P. Thiedeho (*Svitky od Mrtvého moře*) a ze standardní encyklopedie v internetové podobě (*Encyclopaedia Britannica*). Přestože se v obou případech bezpochyby jedná o renomované a solidní zdroje, u akademické práce je třeba trvat na zásadě *ad fontes*, což zde znamená citovat přímo z děl autora, nebo aspoň odkázat na příslušné pasáže (zde tedy na *Válku židovskou* 2,119–161, česky vyšla 2004, a *Židovské starožitnosti* 18,18–22, česky prakticky nedostupné). Na sekundární literaturu odkazujeme pouze v případě, že přiznáváme, že k antickému textu jsme neměli přístup ("cit. podle..."), resp. že jsme po něm vzhledem k okrajovosti tématu ani nepátrali a spolehli jsme se na prostředkovatele (zde Thiedeho).

Když už je řeč o prostředkování těžko přístupných informací z antického světa, je třeba kvitovat upřímnost, se kterou autorka přiznává: "...sáhla jsem po všech možných dostupných zdrojích" (78). Jen je škoda, že autorka nevyužila velmi dobře dostupné české monografie o Ježíšovi, ve které je řada pramenů citována bez encyklopedických a internetových oklik: David FLUSSER, *Ježíš*, Praha: OIKOYMENH, 2002. Zejména kapitola "Křest" (str. 34–48) je věnována přímo esejcům a vztahu Ježíše a Jana Křtitele. Velmi dobře by jí posloužila i starší česká monografie: Stanislav SEGERT, *Synové světla a synové tmy*, Praha: Orbis, 1970, a samozřejmě i nedávno vydaná dvojjazyčná edice *Rukopisy od Mrtvého moře*, Praha: OIKOYMENH, 2007.

Otázky k rozpravě

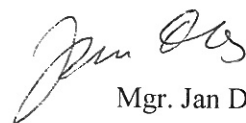
- Inspirativní je autorčino uvedení problému (39), koho vlastně mínil Jan Křtitel výrazem "ten, který přichází po mně" (Mt 3,11). V církevním prostředí je tato postava opravdu příliš samozřejmě ztotožňována přímo s Ježíšem Kristem, čímž se odsouvá do pozadí to, co si myslel (mohl myslet) samotný Jan Křtitel. Otázka zní, co nakonec vedlo autorku k tradičnímu přesvědčení, že "nejpravděpodobnější" (39) odpověď na uvedený problém ladí s křesťanským pojetím?

- Autorka si správně všímá matoušovské inovace v obrazném popisu Janovy podřízenosti (Mt 3,11 *bastasai* oproti mk a lk a jn *lysai ton himanta*). Jednou však tento rozdíl hodnotí jako slovní a nepodstatný (40), zatímco jinde poněkud odvážně spekuluje, že se Matouš možná snaží "spojit Jana s Ježíšem i na úrovni jejich životního údělu" (14; 40). Jak to jde dohromady?

Závěr

Předložená práce splňuje základní požadavky kladené na diplomovou práci. Proto doporučuji práci k obhajobě a navrhuji klasifikaci D "uspokojivě".

Praha, 8.9.2016

Mgr. Jan Dus, Th.D.